

KNJIŽNICA IZVAN OKVIRA

Library outside the box

Lidija Šajatović
Gradska knjižnica "Ivan Goran Kovačić" Karlovac
lidija@gkka.hr

UDK / UDC **027.52(497.5Karlovac)**
Stručni rad / Professional paper
Primljeno/ Received: 02.07.2020.

Broj
bibliografske
jedinice

369

Sažetak

Cilj je rada prikazati sve knjižnične aktivnosti Gradske knjižnice "Ivan Goran Kovačić" Karlovac koje se u kontinuitetu odvijaju izvan matične zgrade Knjižnice, kada knjižničari sudjeluju u kulturnim manifestacijama te provode programe koji su u prošlosti često bili rezervirani za prostor knjižnice. Rad se temelji na promotivnom filmu Gradske knjižnice "Ivan Goran Kovačić" Karlovac koji je uvršten u program prvog knjižničarskog filmskog festivala na 12. savjetovanju za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj održanom od 2. do 4. listopada 2019. na Plitvičkim jezerima. U radu su prezentirani programi koji su se održali u proljeće i ljeto 2019. godine, a to su redom: Knjižnica na plaži, sudjelovanje knjižnice na manifestaciji obilježavanja rođendana grada Karlovca, Proljetne promenade, vježbanje na otvorenom i Trdinov literarni pohod. Održali su se na lokacijama: gradsko kupalište Foginovo, karlovačka Zvijezda, centar grada Karlovca, rijeka Kupa, Stari grad Dubovac i Sveta Gera. Za potrebe rada istraženi su primjeri dobre prakse u Sloveniji. Uloga knjižnica kroz vrijeme se mijenja i konstantno redefinira, a knjižnice se svojim uslugama prilagođavaju potrebama društva i lokalne zajednice. Radom se na jednom mjestu nastoje obuhvatiti usluge karlovačke knjižnice koje bi trebale pridonijeti popularizaciji održavanja knjižničnih programa i manifestacija na otvorenom.

Ključne riječi: Gradska knjižnica "Ivan Goran Kovačić" Karlovac, knjižnica na plaži, aktivnosti na otvorenom, kulturne manifestacije, slovenske knjižnice

Abstract

The aim of this paper is to present all the activities of the Public Library "Ivan Goran Kovačić" Karlovac that take place continuously outside the main building of the library, when librarians participate in cultural events and implement programs that were in the past often reserved for library space. The paper is based on the promotional film of the Public Library "Ivan Goran Kovačić" Karlovac, which was included in the program of the first library film festival at the 12th Conference for Public libraries in the Republic of Croatia held from 2nd to 4th October 2019 in Plitvice Lakes. The paper presents programs that took place in the spring and summer of 2019 and they are: library on the beach, participation in the city of Karlovac birthday program, Spring promenade, outdoor exercise and Trdin's literary march. They were held at the following locations: Foginovo city beach, Karlovac's Zvijezda, Karlovac city center, Kupa river, Old Town Dubovac and Sveta Gera. For the purposes of this paper, examples from Slovenia library programs were also researched. The role of libraries changes over time and is constantly redefined so libraries must adapt their services to the needs of society and the local community. This paper is trying to present all the services of the Karlovac library which should contribute to the popularization of library outdoor programs and activities.

Keywords: Public library "Ivan Goran Kovačić" Karlovac, library on the beach, outdoor activities, cultural events, libraries in Slovenia

Uvod

Kako se tradicionalna uloga knjižnica s vremenom mijenja, mijenja se i njezin pristup organizaciji programa i aktivnosti. Knjižnice se u svom radu pozicioniraju kao jedna od ključnih izvorišta kulture, a potrebe lokalne zajednice potiču nas na fleksibilnost i kreativnost u radu. Uvode se novi modeli rada, opseg poslova kontinuirano raste, a knjižnično poslovanje postaje inovativno. Mogens Vestergaard, ravnatelj knjižnice Roskilde u Danskoj, zanimljivo ističe: "U prošlosti biste došli kao korisnik s upitom za knjigu ili biste imali određeno pitanje. Knjižničari u tom slučaju nisu trebali ostvariti nikakav odnos, samo obaviti transakciju kako bi bili sigurni da su korisnici dobili ono što im je potrebno".¹ Knjižnice su bile definirane transakcijskim postupcima, poput posudbe

¹ Paraschic, Petra. Modern libraries: Moving from a transactional to a relational library. 2018. URL: <https://princh.com/modern-libraries-from-a-transactional-to-a-relational-library/#.W4-eL-gzZEZ%C5%BE> (2020-06-20)

knjiga ili pružanja pomoći kod korisničkih upita. Danas se poslovanje knjižnica u mnogome razlikuje; ono je organizirano na način da knjižnice postaju polifunkcionalne i multimedijske.

Gradska knjižnica "Ivan Goran Kovačić" Karlovac, u svoje 182 godine postojanja, bila je i jest jedno od središta kulturnih događanja u gradu, kao i mjesto promicanja pismenosti, povijesti i kulture. U svom radu kontinuirano nastoji povećati razinu usluga te nudi brojne sadržaje za sve dobne strukture. Transformacija knjižničnih programa proces je koji se nameće sam po sebi, a u ovom radu prikazane su aktivnosti prilagođene svim dobnim uzrastima koje su se odvijale u lokalnoj zajednici, van prostora knjižnice. Svi programi snimani su, a time je nastao promotivni film "Knjižnica izvan okvira"² koji je uvršten u program prvog knjižničarskog filmskog festivala na 12. savjetovanju za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj održanog 2019. godine, a koji je poslužio kao inspiracija za ovaj rad.

Dobra praksa na primjeru knjižnica iz Slovenije

Budući da u Gradskoj knjižnici "Ivan Goran Kovačić" Karlovac djeluje Središnja knjižnica Slovenaca, primjeri dobre prakse provođenja knjižničnih programa na otvorenom predstavljeni su upravo za područje susjedne Slovenije.

Da bi se očuvala kulturna raznolikost društva te da bi se zadovoljile informacijske i kulturne potrebe nacionalnih manjina, Hrvatska je postupno odgovarala na zahtjeve nacionalnih manjina i otvarala knjižnice za nacionalne manjine.³ Narodna knjižnica, kao nositelj programa javnih usluga s knjižničnom građom i uslugama utječe na kvalitetu života pojedinaca i lokalnih zajednica. Doprinosi razvoju znanja i kulture, širenju demokratskog odlučivanja, promicanju pismenosti i društvenoj toleranciji. Rad knjižnice mora biti planiran i ciljan u odnosu na identificirane potrebe, a tada knjižnica mora djelovati brzo i odgovorno. U našem radu ključna je multikulturalna interakcija, kojom se stvaraju uvjeti za buduće programske sadržaje, prilagođene novim poimanjima knjižničarstva u društvu. Opći cilj programa je razviti svijest o kulturnoj raznolikosti i multikulturalnosti zajednice, te ostvariti uvjete za međusobno prožimanje kultura.

² Knjižnica izvan okvira. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=sEvzi8lrZnU> (2020-06-20)

³ Lukačević Srđan. Multikulturalnost, ravnopravnost i ostvarivanje prava nacionalnih manjina kroz knjižnice u Republici Hrvatskoj. // Obrazovanje za rodnu jednakost = Education for gender equality / uredili Macelaru, Marcel Valentin ; Tešija, Julijana. Tenja : Ženska udruga "Izvor", 2010. Str. 144-148.

Središnja knjižnica Slovenaca jedna je od deset knjižnica nacionalnih manjina, a osnovana je prije dvadeset i sedam godina. Od samih početaka rada, javnost je izrazito pozitivno ocijenila njezin rad. Objavljeni su mnogi članci i isječci iz novina koji govore o aktivnom uključivanju slovenske nacionalne manjine u kulturne programe koji su se oduvijek intenzivno održavali. Budući da je Središnja knjižnica Slovenaca smještena unutar županijske matične knjižnice za Karlovačku županiju, to joj daje prednost, s obzirom na redovite i svakodnevne kontakte s matičnom službom te praćenje rada ostalih knjižnica unutar županije, kao i praćenje rada slovenske nacionalne manjine u županiji te na razini Republike Hrvatske. Tijekom dosadašnjeg rada Središnje knjižnice Slovenaca, došlo je do značajnih pozitivnih pomaka u razvoju tog odjela. Što se tiče politike nabave knjižničkog fonda, od početnih donacija iz Slovenije i samog formiranja zbirke došlo je do kontinuiranog osiguravanja financijskih sredstava za kupnju knjižničkog fonda.

Povezanost narodnih i središnjih manjinskih knjižnica neophodna je na svim razinama poslovanja. Katarina Todorcev Hlača, govoreći o Strategiji djelovanja mreže središnjih manjinskih knjižnica ističe probleme, ali i načine na koje kvalitetna strategija može utjecati na povećanje vidljivosti i prepoznatljivosti manjinskih knjižnica na lokalnoj i nacionalnoj razini i do: "U konačnici, pretvaranja manjinskih knjižnica u informacijsko metodičko središte kulturnog razvoja nacionalne manjine u konceptualnom, funkcionalnom, organizacijskom, konstruktivnom i tehnološkom smislu."⁴

Za kvalitetnu realizaciju svih programa, Središnja knjižnica Slovenaca djeluje u skladu sa Zakonom o knjižnicama u Republici Hrvatskoj, IFLA-inim Smjernicama za knjižnične usluge za multikulturalne zajednice, istovremeno prateći aktualne standarde, smjernice i preporuke slovenskog Ministarstva kulture te knjižničarske zajednice Slovenije.

Primjeri dobre prakse provođenja aktivnosti na otvorenom, prikazani su na primjeru pet slovenskih knjižnica: Gradske knjižnice Ljubljana, Knjižnice A. T. Linhartaradovljica, Knjižnice Kopar, Gradske knjižnice Maribor i Središnje knjižnice Celje.

Grad čita ili *Grad bere* projekt je Gradske knjižnice Ljubljana kojim se promiče kvalitetno čitanje kroz književno stvaralaštvo, pisanje i stručna razmišljanja u području književnosti.⁵ Odabirom nacionalnih književnosti svijeta poput romana s područja

⁴ Todorcev Hlača, Katarina. Strategija razvoja središnjih knjižnica nacionalnih manjina unutar mreže narodnih knjižnica. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 58, 1-2 (2015), str. 65.

⁵ Mestna knjižnica Ljubljana. URL: <https://www.mkli.si/sezone> (2020-06-27)

Sjeverne Amerike, priča iz Azije ili Južne Amerike, promoviraju se knjiga i čitanje. Projekt je započeo u sezoni 2011. – 2012. godine, i trebao bi završiti u sezoni 2020. – 2021. kada će se čitati svjetske književnosti. Kako sami inicijatori ističu, svrha je njihovog projekta čitanja aktivno suoblikovanje stanja na polju kulture čitanja i čitateljskih navika stanovnika Ljubljane.⁶ U ovom književnom projektu mogu sudjelovati svi članovi Gradske knjižnice Ljubljana stariji od 16 godina koji tijekom trajanja projekta pročitaju barem pet naslova s popisa preporučenih knjiga i ispune te pošalju obrazac za sudjelovanje. Pobjednika koji se svake godine proglašava van knjižnice, u centru Ljubljane, na završnoj svečanosti koja obuhvaća i radionice za djecu kao i glazbeni program, očekuje i vrijedna nagrada koju osigurava pokrovitelj projekta.

Knjižnica A. T. Linhart iz Radovljice u kolovozu, 2005. započela je s projektom *Knjige na odmoru*. Knjižnica je projekt započela na bazenima Radovljica, a zbog velikog interesa posjetitelja sada su knjige ponuđene i ljetnim kupalištima Radovljica, u kampu Šobec, Vili Podvin, Kavarni Kino, Life Hostelu Slovenija, KamRi, Centru za usposabljanje, delo in varstvo Matevža Langusa, kampu Danica u Bohinjskoj Bistrici, Planinskoj koči na Planini Planinca, Hostelu pod Voglom, planinarskoj kući Merjasec, hotelu Park na Bledu, kampu Zaka i na dvorcu Bled.⁷ Na policama književnih kutaka mogu se pronaći knjige na slovenskom, ali i stranim jezicima, kao i pojedini naslovi periodike.

Knjižnica Kopar, Gradska knjižnica Izola, Gradska knjižnica Piran i Filozofski fakultet Sveučilišta na Primorskom zajedničkim snagama sudjeluju u projektu *Knjižnica na plaži*. Njezine usluge mogu koristiti svi posjetitelji slovenskih kupališta, bezobzira jesu li članovi pojedinih knjižnica, i to potpuno besplatno, a knjige posuđuju na neodređeno vrijeme te ih vraćaju u bilo koju od knjižnica koje sudjeluju u projektu, uključujući i knjižnice na plaži. Osim posudbe knjiga, usluga podrazumijeva i čitanje priča, književne večeri te razna događanja za djecu i odrasle. U 2020. godini planirano je postavljanje sedam knjižnica na plaži koje bi posjetiteljima bile dostupne na gradskom kupalištu Kopar, kupalištu Žusterna, gradskoj plaži Portorož, kupalištu Valdoltra u Ankaranu, u Arheološkemu parku Simonov zaljev i na plaži kod Svjetionika u Izoli.⁸ Knjižnice bi bile otvorene sve dane u mjesecu srpnju i kolovozu.

⁶ Isto.

⁷ Knjižnica A. T. Linhart Radovljica. URL: <https://www.rad.sik.si/knjige-na-pocitnicah/> (2020-06-28)

⁸ Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper. URL: <http://www.kp.sik.si/novice-241/2020/la-biblioteca-in-spiaggia-2542> (2020-06-28)

Knjižnica u Mariboru provodi izuzetno zanimljiv program pod nazivom *Literarne postaje*. Riječ je o književnim susretima gdje se ugošćuju slovenski i strani književnici, a koji se odvijaju van prostora knjižnice; na trgovima, ulicama, platoima, ispred knjižnice, u umjetničkim galerijama, a sve u svrhu promicanja knjige i čitanja. Program *Odprti horizonti* također se održava izvan knjižnice, primjerice, u Salonu primijenjenih umjetnosti, a nerijetko su gosti istaknuti članovi kulturne, znanstvene i sportske zajednice u Sloveniji, pa i šire. Neki od gostiju bili su poznata slovenska skijašica Tina Maze, kulturni ataše na Francuskom institutu u Ljubljani, Mathias Rambaud, plesač, koreograf i umjetnički voditelj Baleta SNG Maribor, Edward Clug, i mnogi drugi.

Gradska knjižnica Maribor jedan je od partnera i festivala 23. Slovenski dnevi knjige v Mariboru koji se tradicionalno održava na gradskim ulicama i trgovima, a ove je godine iznimno održan u lipnju zbog nepredviđenih okolnosti izazvanih koronavirusom. Na festivalu je knjižnica sudjelovala organizacijom predavanja unutar oba programa.

Središnja knjižnica Celje provodi program *Bralno pogovorne urice* koji je namijenjen osobama koje žele kvalitetno provoditi slobodno vrijeme u druženju, osobama kojima je potreban razgovor ili pomoć u rješavanju problema. Program se provodi u ustanovama, društvima i klubovima s namjerom povezivanja ljudi i služi kao dopuna njihovim redovnim aktivnostima. Radionice se odvijaju u suradnji terapeuta, knjižničara i samih korisnika.

Karlovačka knjižnica na otvorenom – programi i usluge

Knjižnica na plaži

Grad Karlovac jedini je grad u Hrvatskoj koji se može pohvaliti službenim riječnim kupalištem koje je registrirano pri Lučkoj kapetaniji. Radi se o kupalištu Foginovo koje se nalazi u središtu grada na rijeci Korani. Dragutin Fogina mlađi 1929. godine kupnjom je susjednog zemljišta odlučio proširiti staro vojno kupalište na Korani. U suradnji s Karlovačkim sportskim udruženjem, u naredne 3-4 godine, uz pomoć vojske uredio je kupalište na kojem se odvijao bogat društveni život. Ulaznica se za kupalište naplaćivala, u početku je iznosila jedan dinar; kasnije su uvedeni blokovi za mlijeko i sladoled ili sendvič, a kupanje je bilo besplatno.⁹

⁹ Mikulić, Rosana. Karlovačka kupališta. Karlovac : Gradska knjižnica "Ivan Goran Kovačić", 2016. Str. 14-16.

Turistički vlak nedjeljom prometovao je na relaciji Zagreb-Karlovac-Zagreb te dovezio kupaće iz Zagreba skoro do samog kupališta na Korani. Tijekom Drugog svjetskog rata kupalište je devastirano, no ubrzo i obnovljeno. Godine 1947. kupalište je dodijeljeno sportskom društvu "Udarnik" radi "omasovljenja fiskulture među širokim radnim masama Karlovca i okolice".¹⁰ Budući da je Grad Karlovac uložio velika sredstva u uređenje najpoznatijeg karlovačkog kupališta, nagrada je uslijedila 2011. godine dodjelom Zelenog cvijeta Hrvatske turističke zajednice.

Danas Foginovo kupalište nudi razne sportske i rekreacijske sadržaje, poput vaterpola i vodenog parka, a domaćin je i poznatom Karlovačkom riječnom kinu. Razmišljajući kako korisnici ljeti biraju između odlaska na kupanje i u knjižnicu, shvatili smo da ne moraju. S projektom Knjižnica na plaži započeli smo 2016. godine. Bibliokombi Gradske knjižnice "Ivan Goran Kovačić" Karlovac posjećuje Foginovo kupalište dva puta tjedno tijekom mjeseca srpnja i kolovoza u prijedpodnevnim i poslijepodnevnim satima. Svi naši članovi u to vrijeme mogu slobodno vratiti i posuditi knjige te obnoviti članstvo, a oni koji to nisu, mogu se besplatno učlaniti. U početku je bilo teško zainteresirati korisnike i posjetitelje kupališta na ovu vrstu usluge, uglavnom jer smo ponudili nešto na što nisu bili navikli, a prvo ljeto odlazaka na Foginovo nije nas poslužila ni vremenska prognoza. Već sljedeće, 2017. godine situacija je bitno drugačija i bilježimo velik broj novih članova i onih koji su svoje članstvo besplatno obnovili. To uvelike možemo zahvaliti činjenici da smo ponudili sadržaj za najmlađe; ispred bibliokombija postavljena je svojevrsna "mini igraonica" gdje smo za djecu izdvojili slikovnice i igračke u kojima mogu uživati u društvu roditelja ili skrbnika. U četiri godine, koliko djeluje projekt Knjižnica na plaži, po broju korisnika koji svake godine posjete naš kombi, vidimo da interes za uslugom postoji, a knjižnica dobiva nove članove koji nastavljaju koristiti i naše druge usluge.

Godina	Broj odlazaka bibliokombija na stajalište	Obnovljeno članstvo/novoupisani članovi
2016.	Nema podataka	Nema podataka
2017.	14	170
2018.	14	180
2019.	9	177

Tablica 1. Statistika odlazaka bibliokombija na Foginovo kupalište

¹⁰ Isto, str. 17.

Sudjelovanje u manifestaciji obilježavanja rođendana Grada Karlovca

Povodom obilježavanja 440. rođendana grada Karlovca, od 23. lipnja do 13. srpnja 2019. godine, u Karlovcu se održala manifestacija pod nazivom Zvezdano ljeto. Bila je to idealna prilika da naša knjižnica sudjeluje u kulturnom programu te da svoje aktivnosti predstavi široj publici održavanjem književne manifestacije; radi se o nizu priredbi pod nazivom "Čitamo naše!" koji se održao na Starom gradu Dubovac, u atriju Gradskog muzeja Karlovac, na terasi Slatkovodnog akvarija Karlovac i na rijeci Kupi. Tijekom manifestacije recitirali su se stihovi i proza poznatih karlovačkih književnika, poput Rudolfa Strohala, Stanka Lasića, Tomislava Čadeža, Željka Mavretića ili pak Dragojle Jarnević. U programu su sudjelovali knjižničari, književnici, članovi Književnog kruga Karlovac kao i glazbeni gosti poput PHP Zora. Posebni doživljaj pružila je plovidba rijekom Kupom od Selca do ušća Korane u Kupu na riječnom turističkom brodu Sirena, kojom smo zaokružili niz priredbi. Na sve četiri lokacije ukupno je sudjelovalo pedesetak sudionika.

Slika 1. Manifestacija Čitamo naše!, Stari grad Dubovac

Za vrijeme obilježavanja rođendana grada Karlovca, rođendan slavi i Knjižnica za mlade, dislocirani odjel Gradske knjižnice "Ivan Goran Kovačić" koji je otvoren u sklopu proslave obljetnice utemeljenja grada Karlovca – 11. srpnja 2003. godine. Zbog te činjenice proslava njezina rođendana svake godine programski se uklapa u program obilježavanja rođendana grada Karlovca. Prošle godine 16. rođendan Knjižnice za mlade obilježen je dovršavanjem murala i bojenjem namještaja te ostalih ukrasnih i upotrebnih predmeta

koji uljepšavaju dvorište knjižnice. Program simboličnog naziva "Lude osamdesete: treširanje s knjižničarima" u dvorištu Knjižnice za mlade nastavio se oslikavanjem majica i izradom ukrasa za kosu u stilu osamdesetih te kasnovečernjim "treš partijem".

Proljetne promenade

Program Proljetnih promena održava se svake godine u proljeće u strogom središtu grada u organizaciji Turističke zajednice grada Karlovca. Razne aktivnosti, druženje i besplatne turističke ture svim posjetiteljima pružaju mogućnost aktivnog sudjelovanja, a središte grada postaje pozornica na otvorenom. Djelatnici knjižnice prošle su godine na ovoj manifestaciji sudjelovali sljedećim programom:

- eko radionica "Prolistalo EKO drvo" namijenjena djeci predškolskog uzrasta (5-7 godina)
- kreativna radionica "Baloonijada" namijenjena djeci školskog uzrasta
- pričaonica koja je namijenjena "maloj" i "velikoj" djeci.

Na aktivnostima je ukupno sudjelovalo pedesetak djece predškolskog i osnovnoškolskog uzrasta.

Slika 2. Proljetna promenade, kreativna radionica "Baloonijada"

Vježbanje na otvorenom

U okviru Dječjeg odjela Gradske knjižnice "Ivan Goran Kovačić" Karlovac djeluje i Odjel za djecu predškolskog uzrasta koji je osnovan 2002. godine. Vode ga knjižničari-odgojitelji, a njihov rad stručno je organiziran. Kako je program osmišljen kroz tematske dane, obilježava se, primjerice, Dan glazbe, odvijaju eko radionice, mali lutkari te se neizostavno pričaju priče najmlađim korisnicima. Sav program odvija se u formi radionica. Kroz igru i edukativne i didaktičke igračke, kao osnovni način rada s predškolcima, djeca razvijaju intelektualne i društvene vještine kao i ekološku svijest. Uz tematske radionice ostvarena je suradnja s ustanovama, udrugama i pojedincima iz lokalne zajednice. Sve aktivnosti temelje se na knjižničnoj građi Odjela pa se na taj način kroz igru razvijaju čitateljske navike kod djece predškolske dobi.

Međunarodni dan sporta koji se obilježava svake posljednje srijede u mjesecu svibnju, tradicionalno je obilježen i u karlovačkoj knjižnici. Djelatnici Odjela za djecu predškolskog uzrasta najmlađim korisnicima od malih nogu nastoje usaditi pozitivan stav prema bavljenju sportom, tjelesnoj aktivnosti te zdravom i aktivnom načinu života. Djeca su se zabavljala i vježbala na spravama za vježbanje koje se nalaze na lijevoj obali rijeke Korane. Na aktivnosti je sudjelovalo dvadesetero djece uzrasta od pet do sedam godina.

Slika 3. Odjel za djecu predškolskog uzrasta, obilježavanje Međunarodnog dana sporta

Trdinov literarni pohod

Kao što je ranije spomenuto, Gradska knjižnica "Ivan Goran Kovačić", osim uloge matične knjižnice za narodne i školske knjižnice Karlovačke županije, dobiva 1993. godine i matičnost za slovensku knjigu u Hrvatskoj.¹¹ Tako je 20. listopada 1993. godine osnovana Središnja knjižnica Slovenaca, koja djeluje u Gradskoj knjižnici u Karlovcu. Od samih početaka uspostavljena je vrlo dobra suradnja s Knjižnicom Mirana Jarca iz Novog Mesta, a u svibnju 2014. potpisan je i Sporazum o partnerstvu i kulturnoj suradnji između dvije knjižnice. Provode se zajednički projekti, poput organizacije međunarodnog stručnog skupa pod nazivom *Knjižnica – središte znanja i zabave / Knjižnica – igrišče znanja in zabave* pri čemu naizmjenično svake godine jedna knjižnica preuzima ulogu domaćina te manifestacija Slovenski dani u Karlovcu i Hrvatski dani u Sloveniji.

Kako bismo izašli iz prostora knjižnica i kulture doveli doslovce do samih granica dviju država, organizirali smo Trdinov literarni pohod, međunarodni literarno-umjetnički planinarski pohod na Sv. Geru. Specifičnost ovog planinarsko-umjetničkog pohoda jest u združivanju hrvatskih i slovenskih sudionika pohoda, koji uz stručna vodstva educiranih planinarskih vodiča iz Hrvatske i Slovenije, na unaprijed utvrđenim rutama pješake do vrha Sv. Gere te na zadanim točkama (stajalištima) sudjeluju u umjetničkim i književnim programima. Budući da je literarni put otvoren za sve zainteresirane, a sama ruta pješake nije fizički prezahtjevna, struktura korisnika obuhvatila je sve dobne skupine sudionika, od djece do umirovljenika.

Knjižnica Mirana Jarca iz Novog Mesta u suradnji sa slovenskim planinarskim društvima iz Novog Mesta i Šentjerneja, povodom 185. obljetnice rođenja i 110. obljetnice smrti Janeza Trdine organizirala je 2015. godine prvi Trdinov literarni pohod na Gorjance.¹² Već iduće godine u organizaciju se uključila i karlovačka knjižnica, u suradnji s dva karlovačka planinarska društva. Od tada, za planinarenje tragovima Janeza Trdine, slovenskog povjesničara i etnografa, tradicionalno je rezervirana prva subota u mjesecu lipnju, a svake se godine ruta pohoda mijenja. Ova međunarodna kulturna suradnja knjižničara,

¹¹ Gradska knjižnica "Ivan Goran Kovačić", Karlovac: 1838.-2008. : prilozi za povjesnicu. Bišćan, Frida (urednica). Karlovac : Gradska knjižnica "Ivan Goran Kovačić", 2008. Str. 177.

¹² Trdinov literarni pohod : po sledeh slovenskega etnografa, pisatelja in zgodovinarja Janeza Trdine : ob 5. obletnici organizacije Trdinovih literarnih pohodov = Trdinov literarni pohod: tragovima slovenskog etnografa, pisca i povjesničara Janeza Trdine : povodom 5. obljetnice organizacije Trdinovih literarnih pohodov / (urednici Nataša Franko, Bojana Medle). Karlovac : Gradska knjižnica "Ivan Goran Kovačić"; Novo Mesto : Knjižnica Mirana Jarca, 2019. Str. 4.

koja se, k tome, odvija van prostora knjižnica, dokaz je da i na ovaj način javnosti možemo prezentirati kulturnu baštinu, ali i obogatiti turističku ponudu oba kraja.

U 2019. godini na vrh Svete Gere krenulo se s hrvatske strane, polazna točka bio je Planinarski dom Boris Farkaš u Sekulićima. Hrvatski i slovenski sudionici pohoda, pješaćeći do Svete Gere, sudjelovali su u kulturno-umjetničkom programu osmišljenom od strane slovenskih i hrvatskih knjižničara; čitala su se djela Janeza Trdine i žumberačkog pjesnika Jovana Hranilovića, a na vrhu Svete Gere održan je središnji program.

Velik odaziv tijekom godina (radi se o nekoliko stotina sudionika) s područja Karlovca i Karlovačke županije te Dolenjske i Bele Krajine dokazuje prepoznatljivost kvalitete provedenog programa te obogaćivanje kulturne i turističke ponude našeg područja, kao i primjer širenja multikulturalizma, povezivanja susjednih naroda i stvaranja izvrsnih dobrosusjedskih odnosa između Hrvatske i Slovenije. Dosadašnjom uspješnom suradnjom projektnih partnera, kulturne veze između naših naroda još su više proširene te su učvršćeni temelji za daljnju suradnju i razmjenu novih programa i projekata iz područja kulture, obrazovanja i turizma.

Slika 4. Trdinov literarni pohod

Zaključak

Knjižnice danas djeluju kao središta lokalne zajednice, poslovni inkubatori i mjesta za obrazovanje. Imaju posebnu ulogu u okupljanju multikulturalnih zajednica; starija populacija i ranjive skupine ljudi, baš kao i djeca, u knjižnicama pronalaze programe i usluge koji su im dostupni bezobzira na jezično, političko ili kulturno naslijeđe. Važan dio Gradske knjižnice "Ivan Goran Kovačić" Karlovac svakako čini Središnja knjižnica Slovenaca čiji se rad podupire i cijeni na svim razinama poslovanja; od osiguravanja financijskih sredstava za nabavu građe do podupiranja raznih vrsta programa. Izdvojimo primjer koji datira u 2017. godinu kada su uvedena nova stajališta bibliobusne službe Knjižnice Mirana Jarca u Karlovačkoj županiji: u suradnji s kolegama karlovačke bibliobusne službe te u dogovoru s ravnateljicom Osnovne škole Žakanje i Područne škole u Kamanju, uvedene su redovni mjesečni posjeti bibliobusa Knjižnice Mirana Jarca u te općine. U 2018. i 2019. godini nastavljeni su redovni posjeti bibliobusa na navedena stajališta. Velik broj djece posjećuje bibliobus prilikom svakog dolaska, a njih 16 redovno posuđuju knjige na slovenskom jeziku. Ova aktivnost naišla je na izvrstan odaziv korisnika koji žive uz slovensko-hrvatsku granicu, budući da velik broj stanovnika čine hrvatsko-slovenske obitelji, a sve je veća i mobilnost radne snage te obrazovanje učenika i studenata s obje strane granice.

Gradska knjižnica "Ivan Goran Kovačić" također osigurava prostor za održavanje besplatnog tečaja slovenskog jezika koji se provodi od početka 2017. godine. Za spomenuti tečaj dobivena je financijska potpora Ureda Vlade Republike Slovenije za Slovence u susjednim zemljama i inozemstvu putem prijava za financiranje projekata. Ovaj projekt nastavio se i u idućim godinama, s obzirom na izvrsne rezultate i ciljeve koje je ostvario te velik interes korisnika, a ove godine zbog novonastale situacije uzrokovane koronavirusom, tečaj se provodio na daljinu. Od 2018. godine u knjižnici se održava program Slovrice – Slovenske urice. Ova aktivnost namijenjena je najmlađem uzrastu korisnika, predškolskoj djeci od 5 do 7 godina. Program se odvija jednom mjesečno na Odjelu za djecu predškolskog uzrasta. Djeca uče slovenski jezik na zabavan i kreativan način, uz stručno vodstvo profesorice slovenskog jezika, educirane knjižničare iz Knjižnice Mirana Jarca Novo Mesto te uz stručni nadzor odgajatelja. Slovensku knjigu iznijeli smo i izvan prostora knjižnice; u suradnji s Gradskom knjižnicom iz Metlike i Aquatikom-slatkovodnim akvari-

jem u Karlovcu, u prostorima akvarija 2017. godine postavljena je Modra polica, dio prostora na kojem se nalaze knjige na slovenskom jeziku koje svatko može uzeti u ruke, prelistati, pročitati, odnijeti kući i vratiti ih na policu, ili, pak, knjigu može zadržati.

Proaktivna knjižnica predviđa potrebe stanovništva; ključno je, i u današnje vrijeme neizbježno, da knjižnice sa svojim aktivnostima izađu u lokalnu zajednicu, parkove, ulice, trgove ili pak druge kulturne ustanove. Na taj način knjižnice dobivaju nove članove i postaju pristupačnije. Kreativnim radionicama, predavanjima, kulturnim šetnjama i književnim manifestacijama popularizira se rad knjižnice, korisnici upoznaju svoje knjižničare i stvara se odnos dugogodišnjeg povjerenja koji se prenosi s generacije na generaciju korisnika. Aktivni sudionici knjižničnih programa na otvorenom često su lokalne ustanove, pojedinci i udruge koji svojim sudjelovanjem program čine raznovrsnijim te omogućavaju aktivnosti koje knjižnice nisu u mogućnosti realizirati same. Primjeri slovenskih knjižnica pokazuju kako se kvalitetnim idejama, dugoročnim planiranjem i uspješnom suradnjom ostvaruju hvalevrijedni projekti koji svoje djelovanje šire izvan granica lokalnih zajednica. Gradska knjižnica "Ivan Goran Kovačić" Karlovac svojim programima izvan knjižnice želi pokazati inovativnost, kreativnost, prepoznatljivost te unaprijediti knjižnično poslovanje.

Literatura

Gradska knjižnica "Ivan Goran Kovačić", Karlovac: 1838.-2008. : prilozi za povjesnicu. Bišćan, Frida (urednica). Karlovac : Gradska knjižnica "Ivan Goran Kovačić", 2008.

Javni zavod Mladinski kulturni center Maribor: <https://mkc.si/arhiv-dnevi-knjige/2020/6/12/spremljevalni-program> (2020-10-14)

Knjižnica A. T. Linhartova Radovljica. URL: <https://www.rad.sik.si/knjige-na-pocitnicah/> (2020-06-28)

Lukačević Srđan. Multikulturalnost, ravnopravnost i ostvarivanje prava nacionalnih manjina kroz knjižnice u Republici Hrvatskoj. // *Obrazovanje za rodnu jednakost = Education for gender equality* / uredili Macelaru, M.; Tešija, J. Tenja : Ženska udruga "Izvor", 2010. Str. 144-148.

Mariborska knjižnica. URL: <https://www.mb.sik.si/literarna-postaja-z-andrej-em-brvarjem-ju-nij.html> (2020-06-29)

Mestna knjižnica Ljubljana. URL: <https://www.mklj.si/sezone> (2020-06-27)

Mikulić, Rosana. Karlovačka kupališta. Karlovac : Gradska knjižnica "Ivan Goran Kovačić", 2016. Osrednja knjižnica Celje. URL: <https://www.knjiznica-celje.si/o-nas/za-posebne-skupine-uporabnikov/bralno-pogovorne-urice> (2020-10-14)

Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper. URL: <http://www.kp.sik.si/novice-241/2020/la-biblioteca-in-spiaggia-2542> (2020-06-28)

Paraschic, Petra. Modern libraries: Moving from a transactional to a relational library. 2018. URL: <https://princh.com/modern-libraries-from-a-transactional-to-a-relational-library/#.W4-eL-gzZEZ%C5%BE> (2020-06-20)

Sabolović-Krajina, Dijana. Narodne knjižnice u tranziciji : sociološki aspekti. Koprivnica (i. e.) Samobor : Meridijani, 2020.

Središnja knjižnica Slovenaca u RH. URL: <http://www.gkka.hr/sredisnja-knjiznica-slovenaca/> (2020-06-29)

Todorcev Hlača, Katarina. Strategija razvoja središnjih knjižnica nacionalnih manjina unutar mreže narodnih knjižnica. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 58, 1-2 (2015), str. 65.

Trdinov literarni pohod : po sledeh slovenskega etnografa, pisatelja in zgodovinarja Janeza Trdine : ob 5. obletnici organizacije Trdinovih literarnih pohodov = Trdinov literarni pohod: trago-vima slovenskog etnografa, pisca i povjesničara Janeza Trdine : povodom 5. obljetnice organizacije Trdinovih literarnih pohoda / (urednici Nataša Franko, Bojana Medle). Karlovac : Gradska knjižnica "Ivan Goran Kovačić"; Novo Mesto : Knjižnica Mirana Jarca, 2019.